

«ВСЬКОМУ МІСТУ — ЗВИЧАЙ ТА ПРАВА...»

Майже вісім сторіч тому в Магдебурзі сформувалася одна з найефективніших правових систем місцевого самоврядування — Магдебурзьке право, яке давало міським громадам можливість здійснювати місцеве управління, звільняло їх від юрисдикції урядової адміністрації. Завдяки тому, що міста отримали право на таку незалежність від центральної влади, це сприяло їх більш швидкому економічному розвитку.

За статистикою в Україні налічується 459 міст, в яких проживає майже 70 % від загальної чисельності населення країни. Здавалося б, за таких умов місцеве самоврядування має бути основою і запорукою стійкого розвитку усієї держави. Але фактично, щодня містам доводиться зіштовхуватися з проблемами, коли вони не можуть виконувати не тільки делеговані державою функції, а й власні повноваження. А все через свою залежність від центральних органів влади та вкрай обмежені права і повноваження. Найбільшою мірою це стосується саме малих міст, в яких на сьогодні проживає майже 6,4 мільйонів українців. Про малі міста, їх специфіку та особливості, проблеми та шляхи їх вирішення розповідає **голова Асоціації малих міст України, віце-президент Асоціації міст України, міський голова міста Українка Павло Козирев.**

Які міста відносяться до категорії малих та яка специфіка функціонування таких населених пунктів?

Малими є міста, наявне населення яких не перевищує 50 тис. осіб. Вони становлять 75 % від загальної кількості міст, значна частина їх є адміністративними центрами районів. В Україні нараховується 366 малих міст, в яких проживає 6,4 млн. осіб, що становить

майже 14 % населення країни (більш ніж 20 % міського населення).

Приблизно третина з цих населених пунктів є монопрофільними, а це означає, що вузька спеціалізація виробництва зумовила в них стійку залежність економіки від стабільності роботи одного-двох підприємств та поставила під загрозу можливість їх подальшого функціонування. Більшість таких міст, на жаль, знаходиться в депресивному стані.

Саме тому виникає специфіка таких населених пунктів: ключовою характеристикою їх стану є слово «дефіцит». Це дефіцит фінансових ресурсів у зв'язку з депресивною економікою, дефіцит людських ресурсів через невелику кількість населення та відтік кращих кадрів у мегаполіси, дефіцит повноважень, тому що малі міста — це переважно населені пункти районного значення, які фактично прирівнюються за статусом до села, і багато послуг на їх території надають районні державні адміністрації. У зв'язку з цим виникають об'єктивна та суб'єктивна проблеми. Об'єктивна полягає в тому, що держадміністрації та районний бюджет, які переважно відповідають за середню освіту та охорону здоров'я,

фінансуються з державного бюджету в межах чітко розрахованих трансфертів, які не покривають потреби цих галузей. Районні бюджети не мають іншого кошика, щоб дофінансувати ці галузі так, як це роблять міста обласного значення. Суб'єктивна ж проблема — це те, що адміністрації, які надають ці послуги, перш за все, зорієнтовані не на запити мешканців міст, а на запити органів державної влади.

Ситуацію погіршує ще й такий момент, коли мале місто не є районним центром (таких міст в Україні — 51). У цьому випадку його мешканці змушені їхати в інше місто, яке є районним центром, щоб отримати певні послуги. У таких містах відсутні служби соціального захисту населення, відділи субсидій, служби для молоді, контроль за будівництвом, відділи культури і спорту.

З цієї ситуації виникає проблема, що малі міста не в змозі виконувати не тільки делеговані державою повноваження, а й власні повноваження, наприклад, такі як житлово-комунальне господарство, розробка містобудівної і земельпорядкової документації та інші.

Вирішити такі проблеми мала б Державна цільова програма підтримки малих міст, прийнята постановою Кабінету Міністрів України наприкінці 2010 року. Чи допомогла вона чимось малим містам?

Мешканці малих міст потребують певних послуг і не готові миритися з незручностями, коли вони не можуть отримати ці послуги у своєму місті. Щоб якось вирішити цю проблему, Асоціацією малих міст України спільно з Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України розроблено програму, яку в кінці 2010 року було затверджено постановою Кабінету Міністрів України як Державну цільову програму підтримки соціально-економічного розвитку малих міст на 2011-2015 роки. Вона передбачала дійсно ефективний механізм державної підтримки малих міст.

На фінансування цієї програми мають закладатися кошти в державному бюджеті, субвенції надаватись напряму кожному місту, розподілятися пропорційно кількості населення кожного малого міста. Також передбачалося, що міські ради своїми рішеннями будуть визначати, в якому напрямку використовувати кошти, надані цією програмою. Державна фінансова підтримка мала надаватися за такими напрямками: розробка містобудівної та землевпорядної документації, реалізація інвестиційних проєктів у сфері житлово-комунального господарства, зокрема, впровадження енергозберігаючих технологій у сфері водо- та теплопостачання, забезпечення малих міст сучасною технікою для вивозу твердих побутових відходів, будівництво та реконструкція автомобільних доріг, впровадження енергозберігаючих технологій вуличного освітлення.

На жаль, на програму, яка б допомогла вирішити багато найгостріших проблем містечок, кошти так і не були виділені. Тому основна задача як самих малих міст, так і Асоціації малих міст України — домогтися фінансування вкрай важливої програми підтримки розвитку малих міст.

Очевидно, що сфера місцевого самоврядування потребує серйозного реформування. Які саме реформи зможуть найефективніше допомогти малим містам?

Думаю, всім давно зрозуміло, що система управління регіонами, територіями, яка існує зараз, морально застаріла. Мало того, вона починає заважати їх подальшому розвитку. Яскравим прикладом є проблема, з якою зіткнулися міста України протягом останніх декількох місяців — блокуванням Державним казначейством коштів на своїх рахунках. Склалася парадоксальна ситуація, коли міста, фактично маючи фінансові ресурси — кошти на забезпечення елементарних потреб, таких як вивезення сміття, прибирання вулиць від снігу — не можуть ними скористатися, бо вони утримуються на рахунках казначейства.

Тому очевидно, що назріла нагальна потреба впровадження реформ. Перш за все, адміністративно-територіальної реформи, ключовими моментами якої є розширення повноважень органів місцевого самоврядування і заміна функцій державних адміністрацій на

виключно контрольні. Необхідна і фінансова реформа, яка передбачатиме прямі відносини з Міністерством фінансів України, децентралізацію бюджету України і перенесення балансу державного бюджету в бік регіонів.

Необхідно також реформувати систему місцевих виборів, яка за специфікою малих міст потребує повернення до 100%-ої мажоритарної системи.

Місцевому самоврядуванню також необхідні закони, які надаватимуть повноваження виконавчим комітетам щодо наведення елементарного порядку на своїх територіях. Мова йде про такі випадки, коли місцевому самоврядуванню не вистачає повноважень для того, щоб звільнити двори багатопверхових будинків від автомобілів, які не просто заважають ходити мешканцям цих будинків, а й не дають змоги техніці чистити двори від снігу, вивозити сміття, не дозволяють автомобілям швидкої допомоги чи служби МНС під'їхати до під'їзду. Також це такі питання як пере планування квартири, коли господарі без усіяких погоджень руйнують несучу стіну і цим самим ставлять під загрозу безпеку мешканців усього під'їзду, або по-своєму змінюють систему водо- і теплопостачання. В таких випадках мешканці очікують від місцевої влади певних дій, спрямованих на наведення порядку, а представники цієї влади елементарно не можуть примусити когось повернути на місце перенесену батарею чи заборонити руйнувати стіни.

Потребує законодавчого втручання і ситуація зі сміттям, коли кожен

житель України (це більшою мірою стосується мешканців приватних будинків) має звітувати про те, як саме від утилізує сміття, яке продукується його господарством.

Всі ці питання — сфера діяльності Асоціації малих міст України. За останній час проведено 23 регіональні зустрічі в областях за участі міських голів малих міст, під час яких обговорювалася вся вищевикладена проблематика, а також наше бачення адміністративно-територіальної реформи. Цьому ж буде присвячена і чергова щорічна конференція малих міст в Україні, яка в цьому році пройде 4-5 липня.

Ми раді, що партнерами Асоціації малих міст у вирішенні цих проблем є Адміністрація Президента України, Державний фонд сприяння місцевому самоврядуванню в Україні, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, програма Ради Європи «Посилення місцевої демократії та підтримка реформ місцевого самоврядування в Україні», українсько-швейцарський проєкт «Підтримка децентралізації в Україні» DESPRO та інші організації і фонди. Ми сподіваємося, що наша співпраця буде дійсно плідною, і нам вдасться подолати недосконалість українського законодавства та домогтися того, щоб закони, які регулюють питання місцевого самоврядування, стали дійсно ефективним інструментом для вирішення проблем малих міст.

